

**ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ**

Анотація

Досліджено теоретичні та практичні основи розвитку інноваційної діяльності у сільському господарстві. Висвітлено особливості інноваційної діяльності та процесу впровадження інновацій у виробничу діяльність аграрних підприємств. Зрозуміло, що сьогодні існує багато проблем (серед яких брак фінансових ресурсів, нормативно-правова база, відсутність державної підтримки, непривабливість вітчизняних підприємств для іноземних інвесторів), які заважають ефективному й якісному розвитку підприємств. Проте інноваційний підхід дасть змогу підвищити ефективність інноваційної господарської діяльності підприємств аграрної сфери, а отже, слугуватиме в досягненні стратегічних цілей підприємства. Здійснення інноваційної діяльності підприємствами аграрної сфери дозволить підняти рівень їхньої конкурентоспроможності, зміцнити позиції на міжнародному ринку аграрних товарів та покращити ефективність виробничо-господарської діяльності загалом.

Ключові слова: інновації, інноваційна діяльність, інноваційний розвиток, сільськогосподарські підприємства.

И.Н. Кипоро,
Кировоградский институт ЧАО «ВУЗ«МАУП», г. Кировоград

**ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ
СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ**

Аннотация

Исследованы теоретические и практические основы развития инновационной деятельности в сельском хозяйстве. Освещены особенности инновационной деятельности и процесса внедрения инноваций в производственную деятельность аграрных предприятий. Понятно, что сегодня существует много проблем (среди которых нехватка финансовых ресурсов, нормативно-правовая база, отсутствие государственной поддержки, непривлекательность отечественных предприятий для иностранных инвесторов), которые мешают эффективному и качественному развитию предприятий. Однако инновационный подход позволит повысить эффективность инновационной хозяйственной деятельности предприятий аграрной сферы, а следовательно, служить в достижении стратегических целей предприятия. Осуществления инновационной деятельности предприятиями аграрной сферы даст возможность поднять уровень их конкурентоспособности, укрепить позиции на международном рынке аграрных товаров и повысить эффективность производственно - хозяйственной деятельности в целом.

Ключевые слова: инновации, инновационная деятельность, инновационное развитие, сельскохозяйственные предприятия.

Inna M. Kiporo,
Kirovograd Institute of PJSC «university «AIDP», Kirovograd

**PROBLEMS AND PROSPECTS
OF AGRICULTURAL INNOVATION ENTERPRISES**

Annotation

The theoretical and practical foundations of innovation in agriculture are researched. The peculiarities of innovation and process innovation in production activities of agricultural enterprises are analyzed. Of course, today there are many problems (including lack of financial resources, legal and

ЕКОНОМІКА АГРАРНОГО СЕКТОРА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

regulatory framework, lack of government support, unattractive domestic enterprises to foreign investors) that prevent efficient and qualitative development of enterprises. However, innovative approach will help to improve the effectiveness of innovative business enterprises of agrarian sphere, and thus serve to achieve the strategic goals of the company. Based on the above, implementation of innovation enterprises agrarian sector will help to enhance their competitiveness and strengthen its position in the international market of agricultural products and improve the efficiency of production and economic activity in general.

Keywords: innovation, innovation activity, innovation development, farms.

Постановка проблеми. В умовах жорсткої конкуренції сільськогосподарським підприємствам доводиться звертатися до інновацій, оскільки ефективне їх використання є передумовою успішного функціонування підприємства на конкурентних зовнішньому та внутрішньому ринках. Інновація – це кінцевий результат діяльності, втілений у виведеному на ринок новому чи вдосконаленому продукті, технологічному процесі, що використовується у практичній діяльності. Інновації можуть відноситися до техніки, технології, форм організації виробництва й управління. Всі вони тісно взаємопов'язані і є якісними рівнями в розвитку продуктивних сил, підвищення ефективності виробництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у дослідження теоретичних і практичних питань організації та управління інноваціями на підприємствах зробили такі відомі вітчизняні учені, як В. Александрова, О. Василенко, О. Волков, М. Денисенко, В. Геєць, С. Ілляшенко, Д. Крисанов, В. Ландик, О. Лапко, М. Лендел, В. Россоха, П. Саблук, А. Сухоруков, Л. Федулова та ін.

Проте, незважаючи на значний науковий доробок, низка важливих питань потребують подальших досліджень. Це стосується питань розвитку управління інноваціями на сільськогосподарських підприємствах в умовах зростаючого ступеня ризику й невизначеності.

Недостатня наукова розробленість, актуальність і практична затребуваність саме цього наукового напрямку обумовили вибір теми та постановку мети, цільову спрямованість і структурну побудову нашого дослідження.

Постановка завдання. Метою дослідження є подальший розвиток теоретичних положень та розроблення практичних рекомендацій щодо впровадження інновацій у виробничу діяльність сільськогосподарських підприємств та виявлення причин, що стримують ефективність інноваційної діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Теоретичні та практичні засади інноваційної діяльності висвітлені у працях І. Шумпетера. Він відкрив та обґрунтував якісно новий тип економічного розвитку – інноваційний та створив цілісну теорію інноваційного типу розвитку, запровадив у наукове використання категорію «інновація», розуміючи під цим не просто

ЕКОНОМІКА АГРАРНОГО СЕКТОРА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

нововведення, а зміну технології виробництва, доводячи, що інновацією є не кожне нововведення, а лише таке, яке зумовлює вдосконалення технології, її перехід на новий, вищий ступінь розвитку [9, с.112].

Відповідно до міжнародних стандартів інновація визначається як кінцевий результат інноваційної діяльності, невід'ємною ознакою її є вихід конкурентоспроможної продукції на ринок. Тому в зарубіжних країнах перетворення науково-технічних досягнень в ринковий продукт є престижним бізнесом.

Організація інноваційного процесу на підприємствах значною мірою залежить від того, в якій сфері передбачається її використання. Так, сільськогосподарські підприємства, залучаючи нові технології у виробництво, прагнуть оновити основні засоби.

На інноваційні процеси в сільському господарстві мають безпосередній вплив особливості сільськогосподарського виробництва, які визначаються сезонністю сільськогосподарської праці, наявністю живих організмів, залежністю від природних і кліматичних умов, різними технологіями виробництва продукції рослинництва і тваринництва, розривом у часі між створенням нових розробок і їх масовим освоєнням тощо.

До пріоритетних напрямів інноваційного розвитку у сфері сільськогосподарського виробництва можна віднести: формування наукоємного виробничого процесу; створення та дієвість інноваційної структури; технологічне та технічне оновлення галузі; впровадження високорентабельних інноваційно-інвестиційних проектів тощо.

В Україні недостатні умови для ефективного здійснення інноваційної діяльності в сільському господарстві. Надалі залишається актуальним завданням вдосконалення державної системи стимулювання інноваційного розвитку шляхом впровадження певних заходів економічної політики.

В Україні вже створено правове поле для здійснення інноваційної діяльності, зокрема це передбачено Законами України «Про інноваційну діяльність», «Про інвестиційну діяльність», «Про наукову і науково-технічну експертизу», а також Постановою Кабінету Міністрів України «Про Державну цільову економічну програму створення в Україні інноваційної інфраструктури на 2009-2013 роки» та іншими актами.

Головною метою державної інноваційної політики є створення соціально-економічних, організаційних і правових умов для ефективного відтворення, розвитку й використання науково-технічного потенціалу країни, забезпечення впровадження сучасних екологічно чистих, безпечних, енерго- та ресурсозберігаючих технологій, виробництва та реалізації нових видів конкурентоспроможної продукції [2].

ЕКОНОМІКА АГРАРНОГО СЕКТОРА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Основними джерелами фінансування інноваційної діяльності є кошти державного та місцевих бюджетів України, власні кошти спеціалізованих установ, інвестиції, власні чи запозичені кошти суб'єктів інноваційної діяльності. Бюджетна підтримка сільського господарства здійснюється через державні цільові програми. Інновації та інноваційна діяльність є необхідною складовою процесу забезпечення успішного, довготривалого та стійкого функціонування підприємства, однією з фундаментальних складових ефективної стратегії та важливим інструментом забезпечення конкурентних переваг.

Стосовно аграрного сектора економіки як основного об'єкта дослідження інновації є реалізацією в господарську практику результатів досліджень і розробок у вигляді нових сортів рослин, порід і видів тварин і птиці, нових технологій в рослинництві, тваринництві і переробній промисловості, нових добрив і засобів захисту рослин і тварин, нових методів профілактики і лікування тварин і птиці, нових або покращених продуктів харчування, матеріалів, нових форм організації і управління різними сферами економіки, нових підходів до соціальних послуг, що дозволяють підвищити ефективність виробництва [6, с.19].

Аграрна інновація (агроінновація) – це різновид інновації, що реалізується в аграрному секторі економіки з метою підвищення ефективності його діяльності та забезпечення стабільного розширеного відтворення сільськогосподарського виробництва.

Безперечно, сьогодні інноваційна діяльність аграрних підприємств в Україні не у найкращому стані. Багато експертів вважають, що головною причиною гальмування інноваційного розвитку є брак фінансових ресурсів. Насправді існує низка інших не менш важливих причин, таких як спад платоспроможного попиту на вітчизняну продукцію з боку держави та підприємницького сектора. Непривабливість вітчизняних підприємств для іноземних інвесторів через невміння держави фінансово грамотно спрямувати грошові потоки та інші економічні та політико-правові проблеми.

Крім того, всі проблеми можна поділити на чотири основні групи [7, с.240-243]. По-перше, відсутня обґрунтована і дієва інноваційна політика держави. Відмова України на початку незалежності від пріоритетного науково-технологічного розвитку, відсутність системи державних пріоритетів, вилучення із основних продуктивних сил – науки, передової освіти та інновацій – є головною проблемою для прискореного розвитку економіки держави.

По-друге, немає системного управління інноваційним процесом з боку держави. Розподіл сфер управління цією сферою між кількома відомствами призводить до відсутності спільних цілей, неузгодженості дій, розпорощень

*ЕКОНОМІКА АГРАРНОГО СЕКТОРА
ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ*

людських і фінансових ресурсів. Таке управління ніколи не було спрямованим на вирішення загальнонаціональних завдань, оскільки мало галузевий характер.

По-третє, нормативно-правова база регулювання інноваційної діяльності є фрагментарною, не цілісною, суперечливою і тому недосконалою. В Україні ухвалено понад 100 законодавчих, нормативно-правових урядових актів і різноманітних відомчих документів, які не є взаємоузгодженими і не формують єдиного законодавчого поля інноваційної діяльності.

По-четверте, проблемою є відсутність фінансового механізму інноваційної діяльності. Основним джерелом фінансування витрат на інновації є власні кошти підприємств (реінвестиційні кошти). Водночас, у розвинених країнах у "підживленні" інноваційної діяльності визначальну роль відіграє розгалужена і досить динамічна мережа приватних інвестиційних і венчурних фондів. Через відсутність чіткої системи правил і гарантій приватний капітал ще не рухається в бік інноваційної сфери.

Особлива роль у посиленні інноваційної активності в аграрній сфері та розв'язанні вищеокреслених проблем належить державі [9, с.289], яка при виробленні економічної, науково-технічної і соціальної політики визначає пріоритети базисних інновацій на федеральному та регіональному рівнях, формує ринковий механізм її реалізації. Тому потрібно скоригувати традиційну односторонню орієнтацію на переважно капіталомісткий хіміко-технологічний шлях інтенсифікації агровиробництва на індустріальній основі. Для цього потрібно активніше використовувати всі досягнення НТР, її агротехнічні, технологічні, організаційно-економічні та інші інноваційні напрямки.

Зважаючи на викладене вище та перспективи співпраці України з країнами Світової організації торгівлі й ЄС, курс на інноваційний розвиток національного АПК варто розглядати як стратегічне завдання, а всі заходи, що передбачають у цьому напрямі, – як пріоритетні. Тобто їх повинні фінансувати, насамперед, не лише з державного і місцевих бюджетів, а й за рахунок коштів приватних інвесторів, оскільки йдеться про якісно новий чинник зростання агропромислового виробництва й ефективного розв'язання продовольчої проблеми в державі. Застосування новітніх досягнень науки й техніки, прогресивних технологій та високотехнологічних напрацювань, випуск нових і екологічнобезпечних видів продуктів харчування, що користуються підвищеним попитом на внутрішньому та зовнішньому ринках, дадуть змогу досягти високої ефективності сільського господарства й мати потрібні кошти для вирішення складних завдань соціального розвитку й інфраструктурної перебудови села. Для підвищення ефективності інновацій потрібна державна підтримка та законодавче забезпечення. Для активізації

цього важливого напрямку та наукового забезпечення створена й активно функціонує аграрна дорадча служба, яка надає консультації всім зацікавленим із різних сільськогосподарських питань. Започатковано спеціальну службу сервісу – агромагазини, де підприємці можуть не лише придбати відповідний товар, а й отримати консультації дорадчої служби та провідних науковців з відповідних напрямів виробництва.

Однією з найважливіших передумов ефективного господарювання під час запровадження інноваційної моделі розвитку економіки є інвестиційна політика, ощадливе використання коштів, планування обігу і прогноз прибутків. У період запровадження інтенсивних інвестицій простежуються активний розвиток технічного прогресу, ріст продуктивності та зниження капіталоозброєності виробництва [4, с.138].

Важливим чинником підвищення ефективності інноваційної діяльності є кредитування сільськогосподарського виробництва. Нині сільськогосподарським товаровиробникам недоступні банківські кредити через високі відсоткові ставки. В Україні немає спеціалізованого банку для фінансування і кредитування сільськогосподарських товаровиробників. Потреба в такій інституції очевидна, і питання стосується тільки предмета застави під кредит. Очевидно, що таким об'єктом має бути лише земля.

Для активізації інноваційної діяльності потрібно створити на регіональному рівні моніторингову систему для відстеження інноваційного потенціалу адміністративних територій та пошуку шляхів забезпечення сприятливого середовища для здійснення інноваційних процесів.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. У сучасних умовах господарювання вирішальною умовою розвитку та стабільності підприємств є ефективність їх інноваційної діяльності. Для аграрних підприємств у найближчій та довготерміновій перспективі врахування інноваційного чинника повинно бути однією з вирішальних умов подальшого розвитку суб'єктів господарювання в аграрній сфері.

Зрозуміло, що сьогодні існує багато проблем (серед яких брак фінансових ресурсів, нормативно-правова база, відсутність державної підтримки, непривабливість вітчизняних підприємств для іноземних інвесторів), які заважають ефективному й якісному розвитку підприємств. Проте інноваційний підхід дасть змогу підвищити ефективність інноваційної господарської діяльності підприємств аграрної сфери, а отже, слугуватиме в досягненні стратегічних цілей підприємства. Виходячи з вищесказаного, здійснення інноваційної діяльності підприємствами аграрної сфери дасть змогу підвищити рівень їхньої конкурентоспроможності, зміцнити позиції на міжнародному ринку аграрних товарів та покращити ефективність виробничо-господарської діяльності загалом.

Список використаних джерел:

1. Державна цільова програма розвитку українського села на період до 2015 року: Постанова Кабінету Міністрів України № 1158 від 19 вересня 2007 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minagro.gov.ua/page/3800>.
2. Про інноваційну діяльність: Закон України від 4 липня 2002 р., № 40 – IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon1.rada.gov.ua>.
3. Андрійчук В. Г. Економіка аграрних підприємств: підручник / В.Г. Андрійчук. – 2-ге вид., доп. і перероблене. – К.: КНЕУ, 2002. – 624с.
4. Баран С. І. Методи підвищення ефективності інноваційної діяльності в аграрному секторі / С.І. Баран // Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – №19. – С.135–140.
5. Долгошея Н. О. Організаційно-економічний механізм інноваційної діяльності в аграрному секторі економіки / Н.О. Долгошея // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. – 2011. – №3. – С.17–22.
6. Саблук П. Т. Інноваційна діяльність в аграрній сфері і інституціональний аспект: монографія / П.Т. Саблук, О.Г. Шпикуляк, Л.І. Курило та ін. – К.: ННЦ ІАЕ, 2010. – 706 с.
7. Сенів Б. О. Проблеми та перспективи інноваційної діяльності в Україні / Б.О. Сенів // Українська наука: минуле, сучасне і майбутнє. – 2011. – №16. – С.237–247
8. Смолінський В.Б. Інноваційна діяльність підприємств аграрної сфери / В.Б. Смолінський // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – №20.10. – С.238–242.
9. Смолінський В.Б. Проблеми державного регулювання інноваційної діяльності в аграрній сфері економіки / В.Б. Смолінський // Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – №21.2. – С.286–290.

УДК 336.717.063:631.11

С.В. Тимофіїв,

Львівський національний аграрний університет,
м. Дубляни

**ДО ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ТРАНСАКЦІЙНИМИ ВИТРАТАМИ
В АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ**

Анотація

Окреслено актуальність проблеми управління трансакційними витратами на сучасному етапі розвитку економіки. Проаналізовано сучасний стан управління трансакційними витратами в діяльності підприємств, зокрема аграрних, і перешкоди на шляху реалізації цього процесу. Запропоновано загальну концепцію управління трансакційними витратами, виділено і проаналізовано її складові. Наголошено на значенні економічної науки у розробці теоретико-методологічної бази управління трансакційними витратами. Підкреслено роль держави у створенні передумов організації управління цими витратами та важливість управління трансакційними витратами для забезпечення високого рівня розвитку аграрної галузі. Досліджено особливості організації управління трансакційними витратами в діяльності аграрних підприємств. Сконцентровано увагу на проблемах ефективності і вартості процесу управління трансакційними витратами.

Ключові слова: аграрні підприємства, трансакційні витрати, управління, концепція, ефективність, державне регулювання, наукове забезпечення.

С.В. Тимофіїв,

Львовский национальный аграрный университет, г. Дубляны

**К ПРОБЛЕМЕ УПРАВЛЕНИЯ ТРАНСАКЦИОННЫМИ ИЗДЕРЖКАМИ
В АГРАРНЫХ ПРЕДПРИЯТИЯХ**

Аннотация

Очерчена актуальность проблемы управления трансакционными издержками на современном этапе развития экономики. Проанализировано современное состояние управления трансакционными издержками в деятельности предприятий, в частности аграрных, и препятствия